

Fontuinkruiden vormen bijzondere onderwaterbossen.

Nederland

Unieke onderwaterfilm in première

onder water

Na zo'n vijfhonderd draaidagen, verspreid over de afgelopen twee jaar, is de documentaire *Nederland Onder Water* gereed. Maker Arthur de Bruin hoopt met zijn film mensen 'om' te krijgen voor onze ongekende natuur ónder de waterspiegel.

Eén ding heeft De Bruin wel gemerkt: je trekt flink wat bekijks als je in Nederland met duikpak en filmcamera's in een boerensloot of een stadsgracht het water in gaat. "De meeste mensen vragen je verbaasd wat daar dan in hemelsnaam te zien is", vertelt de aquatisch ecooloog en filmer lachend. Op plekken als de Caraïben, in de Rode Zee of rond het Great Barrier Reef is het onder water vanzelfsprekend goed toeven. Maar het Nederlandse binnenwater?

Sinds 2008 werkt De Bruin als vissenonderzoeker bij RAVON. "Ik wist dus al wel dat de Nederlandse onder-

water natuur óók prachtig is", zegt hij. "Maar de stap om ook daadwerkelijk een duikbril op te zetten en je hoofd ook hier onder water te steken, die had ik nog nooit gezet. Voor wie zich over die eventuele weerstand heen zet, gaat een heel nieuwe wereld open!"

De Bruin noemt als voorbeeld de rivierdonderpad. "Daar had ik als RAVON-medewerker al heel veel rapporten over geschreven, toen ik ontdekte dat je die dieren in een beekje vlakbij je lens kunt krijgen, als je maar rustig genoeg blijft liggen. Zo kwam er voor mij een heel nieuwe dimensie bij. Ook vissen zijn onder

TEKST
Rob Buijter

FOTOGRAFIE
Arthur de Bruin

water heel benaderbaar, waardoor je als visonderzoeker nog van alles kunt ontdekken over hun gedrag.”

Dode man

Dat ‘rustig blijven liggen’ van een onderwatercameraman bleek ook weer voor bijzondere problemen te zorgen, ontdekte De Bruin. “Mensen vragen je niet alleen verbaasd wat er dan te zien is onder de Nederlandse waterspiegel, ze slaan ook daadwerkelijk alarm als je stilletjes ligt te genieten in een stadsgracht. Ik was ooit een oude paling aan het filmen in een gracht in Deventer, toen ik een politieauto met loeiende sirenes snel dichterbij hoorde komen. Bleek dat een vrouw ze had gebeld omdat ze een dode man in de gracht had zien drijven. Sindsdien heb ik een felgekleurde boei bij me waarop duidelijk staat dat ik aan het werk ben.” Al snel na zijn allereerste blikken onder water besloot De Bruin daar ook een professionele nevenactiviteit van te maken. ‘Blikonderwater’ werd in 2012 een bedrijf. Na camerawerk voor verschillende producties, zoals de EO-serie *Wildernis onder water*, zette hij in 2019 de stap naar een eigen grote productie voor de Nederlandse bioscopen en de televisie: *Nederland onder water*. De film van één uur gaat in april 2022 in première in de Nederlandse bioscopen en zal na een ‘groene tour’ langs verschillende filmhuizen en bioscopen in het najaar door AVROTROS worden uitgezonden.

Over de boodschap van zijn film is De Bruin helder. “Ik wil de Nederlandse natuur onder die spiegel van het wateroppervlak bereikbaar maken voor iedereen die het wil zien. Met alleen rapporten over de rivierdonderpad of de grote modderkruiper is het een uitdaging om een grote groep mensen over de streep te trekken.

Om in zeer ondiepe slootjes te kunnen filmen werd gebruik gemaakt van speciale constructies.

Via zijn film gaat hij deze uitdaging aan. Met een high speed camera filmde hij bijvoorbeeld hoe een modderkruiper razendsnel een hapje lucht neemt ten behoeve van zijn darmademhaling. Vroeger, toen de modderkruiper nog een algemene vis was in sloten, wisten boeren dat je dit dier in een aquariumpje in de vensterbank kon zetten. De verbruikte lucht die de ‘weeraaltjes’, of ‘fluitalen’ als een soort scheetjes lieten ontsnappen, zouden een voorbode zijn van een weeromslag. Inmiddels is de modderkruiper zó schaars dat bijna niemand het dier ooit nog te zien krijgt. “Ik wil in deze film de ondoorzichtige spiegel van het wateroppervlak wegnemen en dit soort verhalen weer tastbaar maken”, omschrijft De Bruin zijn ambities.

Blue Chip

Nederland onder water is gemaakt als een zogeheten ‘Blue Chip film’, wat betekent dat er geen presentator in beeld te zien is. In tegenstelling tot een ‘traditionele’ natuurfilm moeten in een Blue Chip vooral de beelden spreken. Het commentaar dat nog wel nodig is, wordt in *Nederland onder water* ingesproken door acteur Gijs Scholten van Asschat – inmiddels een vaste stem van veel grote Nederlandse natuurfilms.

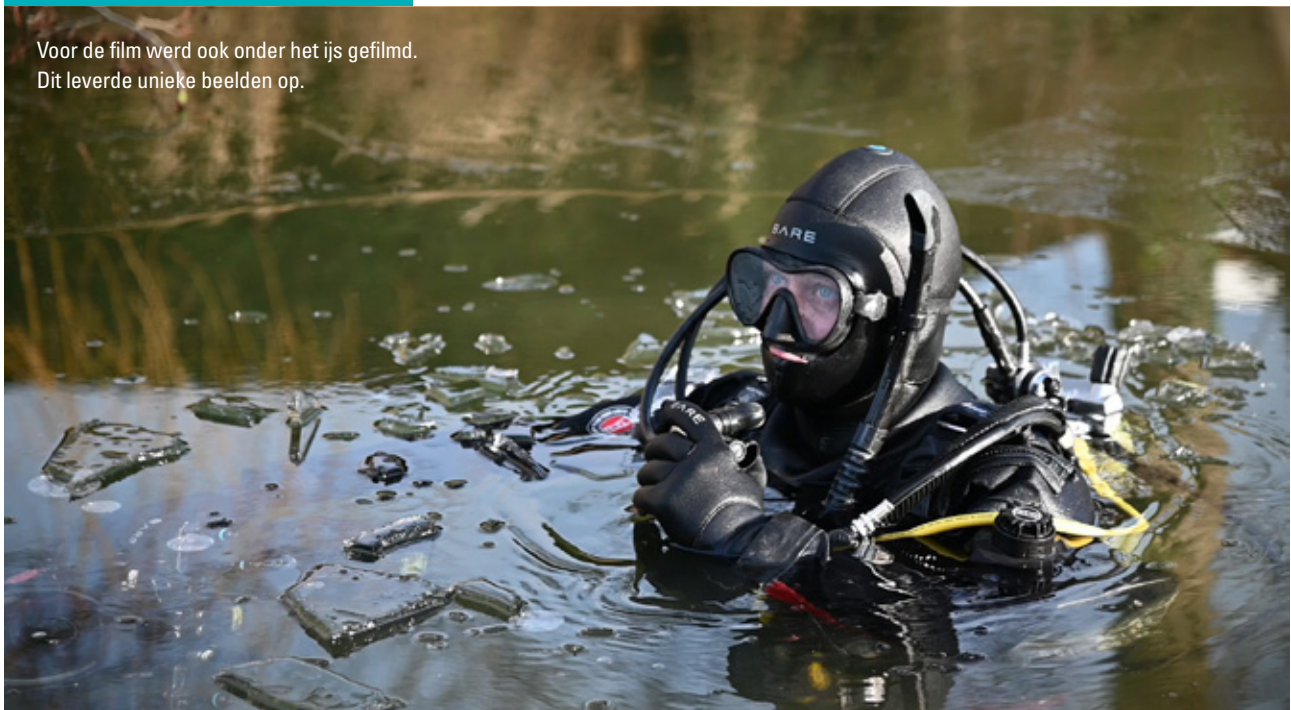
In de film volgt De Bruin een aantal hoofdrolspelers aan de hand van een scenario waar ook documentairemaakster Karin Schagen aan meeschreef. Het filmen van de intrek van glasaaltjes viel naar zijn zeggen nog niet mee. “Midden in de nacht in de Oosterschelde een doorzichtig glasaaltje van twee millimeter dik en enkele centimeters lang, zó vastleggen dat hij een hoofdrolspeler wordt: dat is een uitdaging!” Behalve bij de mondingen van rivieren, waar glasalen in- en schieralen uitzwemmen, filmde De Bruin ook bij bronnen van de natte natuur. “De korte stukjes direct bij de oorsprong van beekjes in Zuid-Limburg zijn plekken met een constante temperatuur en een constant, hoog zuurstofgehalte. Daarmee zijn de

De rivierdonderpad is buitengewoon fotogeniek en heeft geen enkele cameravrees.

Voor de film werd ook onder het ijs gefilmd.
Dit leverde unieke beelden op.

eerste dertig meter na zo'n bron een van de schaarse plekken waar je goede opnames kunt maken van de larven van eendagsvliegen of steenvliegen", weet De Bruin inmiddels. "Met een speciale lange, dunne lens heb ik het voor elkaar gekregen om in water van maar een paar centimeter diep deze larven en hun bijzondere gedrag beeldvullend vast te leggen. Dan ben je dus wel dagen bezig voor een paar seconden in de uiteindelijke film."

Paaiende windes

Ook voor de beelden van vijfhonderd paaiende windes moest De Bruin geduld bewaren. "In een beek op de Veluwe wist ik een plek waar in het voorjaar grote

groepen paaiende vissen bij elkaar komen. Als je daar in het begin heel rustig met je camera tussen ligt, is dat echt heel indrukwekkend maar na twee dagen is het wel over. Als je dan nog een shot mist, dan moet je een jaar wachten voor de volgende kans."

De Bruin is zijn werkgever RAVON dan ook bijzonder erkentelijk dat hij twee jaar vrije ruimte kreeg voor dit bijzondere en tijdrovende project. "Samen met mijn collega's Tim Visser en Mees Swinkels heb ik ook beelden van boven water kunnen draaien, bijvoorbeeld van vissende vogels. We hebben vastgelegd hoe aalscholvers en een dodaars boven én onder water op vissen jagen."

'Het moment dat je voor het eerst roerloos naar een snoek tussen de waterplanten ligt te kijken, vergeet je echt nooit meer'

Naast de extreme macrolens voor de shots in dunne laagjes water, heeft De Bruin veel andere technieken uit de kast moeten trekken. "Niet alle dieren zijn zo benaderbaar als een modderkruiper of een rivierdonderpad. Voor bepaalde shots heb ik soms drie camera's in de vroege ochtend op een tactische plek in het water gezet, om ze na acht uur automatisch draaien weer op te halen. Vervolgens moet je letterlijk 24 uur aan beeldmateriaal 'spotten', om te zien of die aanval van een snoek waar je naar op zoek bent, ook daadwerkelijk op beeld staat."

Nog los van al die techniek is De Bruin ervan overtuigd dat zijn film eerder nog niet gemaakt had kunnen

De Nederlandse waternatuur is ongekend mooi.

'Nederlandse natuurfilms zijn volwassen geworden'

Nederland onder water is geproduceerd door Ispida Wildlife Productions, in samenwerking met AVROTROS. Uitvoerend producent is natuurfilmer Cees van Kempen, onder andere bekend van zijn televisie-drieluik *De terugkeer van ...* voor BNNVARA en zijn film over de Marker Wadden. "De film van Arthur was mijn eerste als producent voor een andere filmmaker. Samen met scenarioschrijver Karin Schagen heb ik kunnen meedenken over de lijn van het filmen. Maar dan nog blijft de natuur onvoorspelbaar. Zo hadden we bedacht dat Arthur de levenscyclus ging filmen van de bittervoorn, die haar eitjes in een zwanenmossel legt. Het mannetje van de bittervoorn is in de voortplantingstijd exotisch mooi gekleurd en 'traint' een zwanenmossel om niet meteen dicht te klappen als er vissen bij de opening komen. Als dat is gelukt, legt het vrouwtje met een speciale legbuis haar bevruchte eitjes in de mossel. Maar toen Arthur een zwanenmossel met bittervoorn eitjes had gevonden, filmde hij op het veronderstelde moment suprême ineens het uitkomen van ... mossellarven! Dat bleken prachtige, minuscule wezentjes met een soort vleugeltjes die rond de schelp zweefden. Een visueel spectaculair cadeau!", zoals Van Kempen de scène noemt.

Door het regelmatig sluiten van de bioscopen in coronatijd beleven filmproducenten zware tijden. Toch benadrukt Van Kempen liever de lichtpunten. "Er heerst inderdaad een gevoel van concurrentie tussen de verschillende producenten van natuurfilms, maar zeker sinds *De Nieuwe Wildernis* is de Nederlandse natuurfilm ook volwassen geworden", vindt hij. "Volgens mij is er dan ook geen reden om concurrentie te vrezen. Er is maar een klein aantal

natuurfilmers dat in staat is op het hoogste niveau natuurverhalen te vertellen. We zouden vooral moeten focussen op de positieve impuls die we elkaar kunnen geven. De film van Arthur past daar zeker tussen."

Nederland onder water is mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van Sportvisserij Nederland.

worden in Nederland. "Neem de windes. Die hebben de afgelopen tien jaar echt geprofiteerd van het heel voorzichtig weer opengaan van de Nederlandse beken en rivieren. Problematische sluizen krijgen vistrappen en het water is weer schoner geworden sinds de ergste vervuiling van de jaren zeventig van de vorige eeuw." Tegelijk laat De Bruin met zijn film zien dat er nog veel werk aan de winkel is. "De Europese Kaderrichtlijn Water is een mooie motor geweest achter veel verbete-

Tijdens de opnames werd een grote school paaiende windes ontdekt.

ringen, maar als ik dan letterlijk een soort file in beeld breng van trekvissen die tevergeefs voor een slecht werkende vistrap liggen te wachten om omhoog te komen, dan zie je dat we er nog niet zijn. Hopelijk bereikt deze film ook beleidsmakers, zodat zij de ambities wat verder op kunnen schroeven."

Naast politiek en beleid hoopt De Bruin vooral het brede publiek te enthousiasmeren voor de Nederlandse natuur onder de waterspiegel. "Bijna iedereen weet wel dat je in tropische oorden mooi kan snorkelen. Maar in zandwinplassen, die bijna overal in Nederland te vinden zijn, kun je ook prachtige ontmoetingen met onderwaterbewoners meemaken. Het moment dat je voor het eerst roerloos naar een snoek tussen de waterplanten ligt te kijken, vergeet je echt nooit meer. En het mooiste is: je hebt er dus lang niet altijd duikflessen of andere ingewikkelde apparatuur voor nodig." ■